

Vergaderjaar 2023–2024

36 328

Raming der voor de Tweede Kamer in 2024 benodigde uitgaven, alsmede aanwijzing en raming van de ontvangsten

Nr. 17

BRIEF VAN HET PRESIDIUM

Aan de Leden

Den Haag, 25 oktober 2023

Tijdens de behandeling van de Raming van 2024 (Kamerstuk 36 328) heb ik verschillende toezeggingen gedaan, mede om die reden zijn enkele moties aangehouden. Nu de verkiezingen naderen is het een goed moment u te informeren over de uitvoering van deze toezeggingen. U treft hieronder per toezegging aan welke stappen zijn gezet. In sommige gevallen zijn de werkzaamheden afgerond, in andere gevallen geef ik een overzicht van wat tot nu toe is bereikt. De toezeggingen zijn onderverdeeld in parlementaire werkzaamheden, huisvesting, de Wet open overheid, sociale veiligheid/integriteit en diversen.

Parlementaire werkzaamheden

– Het onderwerp «interrupties» wordt geagendeerd in de commissie voor de Werkwijze

Tijdens het wetgevingsoverleg inzake de Raming is aangegeven dat opnieuw wordt bekeken in hoeverre het huidige interruptiestelsel nog volstaat om een levendig debat te voeren. Sinds het wetgevingsoverleg heeft geen reguliere commissie voor de Werkwijze plaatsgevonden. Het agendapunt wordt meegegeven aan de nieuwe commissie voor de Werkwijze na de verkiezingen. Hierbij worden de uitkomsten van de pilot bij de commissie voor Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit betrokken. Deze pilot biedt hopelijk meer inzicht over de positieve en negatieve consequenties van het beperken van interrupties, zowel in tijd als in aantal.

– De Kamervoorzitter neemt de vraag over de planning van plenaire debatten in relatie tot geplande commissiedebatten mee, zoals het zoeken naar afstemming tussen Griffie plenair en Griffie commissies.

Commissies zijn autonoom en gaan over de eigen agenda. Het adagium «plenair gaat voor commissies» slaat niet op de situatie dat er op zowel de plenaire agenda als de commissie een debat over een identiek onderwerp staat, maar op de situatie dat een plenair debat overlapt met een commissieactiviteit. Uiteraard wordt er zo veel als redelijkerwijs mogelijk getracht te voorkomen dat een commissieagenda wordt doorkruist, maar het is dus niet zo dat commissies bepaalde debatten niet mogen of kunnen plannen, omdat er ook een plenair debat over hetzelfde onderwerp is aangevraagd. Dat zou zelfs onwenselijk zijn, omdat het dikwijls door de volle plenaire agenda niet mogelijk is een bepaald debat binnen afzienbare tijd te agenderen, en de betreffende woordvoerders dan ook prima uit de voeten zouden kunnen met een commissiedebat.

Als de commissie een bepaald debat voert waarover ook een plenair debat is aangevraagd, dan vervalt laatstgenoemd debat niet automatisch. De standaard vervaltermijn uit het Reglement van Orde geldt, of de aanvrager kan het debat laten afvoeren. Tot slot; om plenaire- en commissiedebatten zo goed als mogelijk tijdig op elkaar af te kunnen stemmen, agenderen commissies standaard voor elke procedurevergadering een overzicht van de plenaire (30-leden-)debatten die op hun beleidsterrein zijn toegekend of reeds gepland staan. Bespreking van dit overzicht leidt er regelmatig toe dat overlap en/of doublures (in onderwerpen) van debatten tijdig kunnen worden aangepast.

– De governance van de Kamerorganisatie wordt besproken met het oog op de ambtelijke topstructuur, het Presidium, de commissie voor de werkwijze en de Kamer als geheel.

Op 4 september 2023 heeft het Presidium gesproken over de ambtelijke topstructuur. De situatie voor de Tweede Kamer is ten opzichte van de eerdere bespreking in het Presidium dusdanig gewijzigd door de val van het kabinet en de daaropvolgende vervroegde verkiezingen dat voorgesteld wordt de huidige ambtelijke topstructuur op dit moment niet te wijzigen. De definitieve keuze voor de invulling van de ambtelijke topstructuur wordt aangehouden tot na de komst van de nieuwe Griffier, het aantreden van een nieuwe Voorzitter en een nieuw Presidium. De verdere transitie van de topstructuur behoort tot de taak van de nieuwe Griffier. De wervingsprocedure voor de nieuwe Griffier is inmiddels gestart. Naar verwachting is het mogelijk de nieuwe Griffier begin 2024 te installeren.

– De historische reflectie bij parlementaire onderwerpen meenemen naar het commissievoorzittersoverleg en overleg voeren met de DAO.

– Bekijken van het beleid ten aanzien van uitnodigingen aan leden om namens de Kamercommissies deel te nemen aan externe bijeenkomsten, bijvoorbeeld op departementen.

De bovenstaande toezeggingen worden geagendeerd voor het eerstvolgende formele overleg tussen de Kamervoorzitter en de commissievoorzitters. Dit kan echter pas plaatsvinden als de nieuwe commissievoorzitters zijn geïnstalleerd. De onderwerpen worden wel al ambtelijk voorbereid.

Huisvesting

– Het Rijksvastgoedbedrijf zal worden benaderd om te vragen naar de mogelijkheden ten aanzien van groene daken en zonnepanelen.

Het Rijksvastgoedbedrijf is door de Tweede Kamer benaderd. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft opdracht gegeven aan een externe adviseur om

onderzoek te doen naar de mogelijkheden van zonnepanelen op en het vergroenen van de daken van B67. Het adviesrapport wordt eind 2023 overhandigd aan de Tweede Kamer.

– De Kamervoorzitter zal een klein onderzoek gaan doen naar het belregime. Dan gaat het om de bel die in de commissievergaderingen bij aanvang van plenaire vergaderingen een minuut lang hard klinkt.

Het belregime is een belangrijk middel voor Kamerleden om in contact te blijven met de werkzaamheden die zich afspelen in de plenaire zaal in de tijd waarin zij met andere werkzaamheden bezig zijn¹. Als de (stemmings)bel uit wordt gezet of slecht hoorbaar is, bestaat het risico dat Kamerleden bijvoorbeeld stemmingen missen. In het verleden zijn hier klachten over geuit. Een alternatief moet dus voor iedereen werkbaar zijn.

Een voorbeeld van zon alternatief is het weergeven van een signaal op de aanwezige mobiele devices en/of een automatische pop-up op iedere desktop en/of tv scherm in het pand. Dit levert uiteraard weer een andere verstoring van de werkprocessen op. Een ander alternatief is om het volume van de bel omlaag te brengen. De bel is een met de ontruimingsinstallatie gecombineerde installatie. Hierdoor is het volume niet per kamer maar wel per alarmeringszone te regelen. Naar aanleiding van klachten is het geluidsniveau van de bel in het meireces van 2022 al met 6dB omlaag gebracht. Om de ervaren overlast door de bel zoveel mogelijk te beperken is het volume van de bel in de Commissiezalen, Statenpassage en het Statenlokaal (dit is één zone) begin oktober 2023 met nogmaals 3dB omlaag gebracht. Dit geldt overigens voor het volume van alle bellen, en dus niet enkel de bel bij de start van een plenaire vergadering. Het is technisch niet mogelijk om per bel een onderscheid te maken wat betreft het volume waarop deze te horen is. Op dit moment voert de facilitaire dienst een evaluatie uit om het tevredenheidsniveau met de huidige regeling te meten. De eerste reacties zijn positief.

– Er wordt een juridische toets uitgevoerd naar het al dan niet weren van personen die een contactverbod opgelegd hebben gekregen. De vraag is o.a. of dit kan op basis van artikel 15.3, lid 1 van het Reglement van Orde.

De juridische toets naar het tijdelijk weren van personen die een contactverbod opgelegd hebben gekregen, is uitgevoerd en is in het Presidium van 16 oktober 2023 besproken. Op dit moment kan op basis van artikel 15.4 van het Reglement van Orde de toegang (voor maximaal drie maanden) worden ontzegd als (a) iemand *binnen* het Kamergebouw de orde ernstig heeft verstoord en (b) de vrees bestaat voor een nieuwe ordeverstoring door deze persoon. Het hebben van een contactverbod is op zichzelf geen ordeverstoring binnen het Kamergebouw. Het Reglement van Orde biedt nu geen grondslag om de toegang te ontzeggen. Een wijziging kan mogelijk soelaas bieden. Naar aanleiding van de bespreking in het Presidium van 16 oktober 2023 wordt nader juridisch advies ingewonnen over de reikwijdte van de ontzegging van de toegang, waarna een voorstel voor een wijziging van het Reglement van Orde zal worden uitgewerkt en vervolgens in het Presidium wordt besproken.

---

¹ Ieder besignaal heeft een eigen betekenis:

_____ (één minuut onafgebroken): Aanvang vergadering

_____ (één minuut onafgebroken vóór stemming): Stemming

_____ (één minuut onafgebroken een kwartier vóór stemming): Onverwachte stemming

_ (éénmaal kort): Schorsing vergadering (ook lunch en dinerpauze)

_ _ (tweemaal kort): Hervatting vergadering

___ (lang-kort-lang): Begin nieuw onderwerp

___ (viermaal kort): Vergadering gesloten

– In het vierde kwartaal ontvangt de Kamer het plan voor groen in het Kamergebouw. Dit is breder dan alleen groen bij de liften. De Voorzitter neemt daarbij ook de vraag over kunst in onze trappenhuizen mee.

Op 13 september 2023 is in het Presidium gesproken over een plan voor meer groen in de Kamer. Binnen de Kamer bestaat namelijk een breed gedragen wens om meer groen in het Kamergebouw aan te brengen. Het Presidium heeft ervoor gekozen om meer groen te laten aanbrengen bij de liftkern en bij de entrees van de kantoorvleugels. Begin 2024 (na afloop van de huidige contracten) kan de groenvoorziening in het nieuwe contract worden gerealiseerd.

Voor de plekken waar (levend) groen technisch en/of financieel niet haalbaar blijkt, wordt in overleg met de Kunstcommissie, gekeken naar de mogelijkheden om via kunstobjecten een «prettige groene sfeer» te creëren. Dit is naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 aan de orde. De mogelijkheden voor kunst in het trappenhuis zijn inmiddels verkend. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft echter aangegeven dat in de trappenhuizen vanwege de brand- en vluchtveiligheid geen kunstwerken mogen worden opgehangen; wel mogen er op enkele plekken muurschilderingen worden aangebracht.

– De Voorzitter gaat in gesprek met de burgemeester van Den Haag over een passendere en toegankelijke locatie voor demonstraties.

De burgemeester, verantwoordelijk voor openbare orde en veiligheid, is verantwoordelijk voor het demonstratiebeleid rond het Kamergebouw. Dit is ook toegelicht tijdens de Raming. Het contact tussen de Tweede Kamer en de gemeente op het gebied van openbare orde is intensief en verloopt goed. Zo wordt er samen op strategisch en operationeel niveau gesproken over het zo goed mogelijk invulling geven aan het demonstratierecht in de omgeving van B67. Ook vindt er periodiek overleg plaats waarin de Tweede Kamer door de gemeente op de hoogte wordt gehouden van lopende processen en evenementen indien nodig.

– Het personeel van de Rijks Schoonmaak Organisatie (RSO) moeten actief worden geïnformeerd dat ze gebruik kunnen maken van personeelskorting.

De Tweede Kamer heeft de RSO ingelicht over hoe zij ervoor kunnen zorgen dat het personeel gebruik kan maken van de personeelskorting in de Tweede Kamer. De afdeling Financieel economische zaken van de Tweede Kamer heeft hierbij ondersteuning aangeboden indien nodig. De eerste aanvragen zijn inmiddels succesvol afgehandeld.

Wet open overheid, sociale veiligheid en integriteit

– Toesturen aan de Kamer de jaarverslagen van de Bezwaaradviescommissie Woo en Who en op website zetten

De jaarverslagen van de bezwaaradviescommissie worden gepubliceerd op de website en zullen voortaan ook jaarlijks door het Presidium naar de Kamer worden verstuurd.

– Bereid om te kijken wat we kunnen leren uit de huidige ophanging van Woo besluitvorming structuur.

De huidige besluitvormingsstructuur is dat de Griffier beslist op Woo-verzoeken die de Kamer ontvangt en de Voorzitter beslist op eventuele bezwaren tegen Woo-besluiten van de Griffier. Dit is zo

geregeld in de artikelen 3.2 en 6.2 van het Reglement van Orde (mandaten). Dit past in de systematiek van de Wet open overheid (en voorheen de Wet openbaarheid van bestuur) dat bestuursorganen zelf beslissen over de openbaarmaking van documenten die onder hen berusten, ook als het documenten zijn van degene die het besluit neemt (zoals Minister, burgemeester en college van burgemeester en wethouders). De Kamer heeft voor de behandeling van eventuele bezwaren een onafhankelijke bezwaaradviescommissie ingesteld. De adviezen van deze commissie worden openbaar gemaakt. Een onafhankelijke en externe toetsing van de Woo-besluiten is daarmee geborgd. Deze besluitvormingsstructuur zal komend voorjaar worden geëvalueerd.

Onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) en Koninkrijksrelaties vindt op dit moment een invoeringstoets plaats. De invoeringstoets is een nieuw evaluatie-instrument, waarmee eventuele knelpunten van nieuwe wetgeving snel duidelijk worden. Ten behoeve van het onderzoek zal een overheidsbrede enquête worden gehouden onder instellingen die de Woo uitvoeren, waaronder de Tweede Kamer. Ter voorbereiding op de invoeringstoets is de Dienst Analyse en Onderzoek (DAO) van de Tweede Kamer verzocht binnen de ambtelijke organisatie eventuele knelpunten en eventuele onbedoelde neveneffecten te inventariseren. De resultaten daarvan kunnen worden betrokken bij een gesprek tussen de Griffier en een afvaardiging van het Ministerie van BZK over de ervaringen van de Tweede Kamer met de implementatie van de Woo.

– De Kamervoorzitter en het Presidium zullen na afloop van het onderzoek van Hoffmann zo maximaal mogelijk transparant zijn over onderliggende adviezen en stukken die lopende het onderzoek niet verstrekt zijn aan de Kamer.

Aan de Kamer is op 20 oktober 2023 bericht dat het feitenonderzoek is afgerond en dat het rapport en de bijbehorende samenvatting na een zorgvuldig proces gereed zijn (Kamerstuk 36 221, nr. 11). Over het verloop van de openbaarmaking wordt u door het Presidium op de hoogte gehouden. Na afronding van dit proces zal worden gezien hoe aan deze toezegging verdere invulling wordt gegeven.

– Evaluatie regeling toezicht en handhaving Gedragscode.

De Tweede Kamer heeft op 22 september 2020, op basis van een uitvoerige discussie, de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de Regeling toezicht en handhaving Gedragscode (Kamerstuk 35 351, nr. 1 en Kamerstuk 35 351, nrs. 5, 8 en 10) vastgesteld. De Gedragscode en de Regeling zijn 1 april 2021 in werking getreden. De Regeling stelt dat de Kamer twee jaar na inwerkingtreding van deze Regeling een verslag opstelt over de doeltreffendheid en de effecten van deze Regeling in de praktijk. Het Presidium heeft hieraan gevolg gegeven. Er is een evaluatieverslag opgesteld. Dit is besproken in de Presidiumvergadering van 16 oktober 2023. Op basis van deze evaluatie wordt een wijziging van de Regeling uitgewerkt. Na accordering van de wijzigingsvoorstellen wordt het evaluatieverslag met het voorstel tot aanpassing van de Regeling doorgeleid naar de Kamer.

Diversen

– Het restaurantbedrijf onderzoekt en maakt een prioriteit van gezond en gevarieerd plantaardig eten.

Naar aanleiding van de toezegging is er opnieuw kritisch naar het assortiment gekeken. Hieruit blijkt dat de Kamer een ruim biologisch en gezond assortiment aanbiedt. Er zijn wel aanpassingen gedaan in de presentatie, zodat gezonde voeding meer prominent gepresenteerd wordt. Presentatie speelt een grote rol voor wat betreft het aanbieden van gezonde voeding. Daarnaast is het zomerreces gebruikt om leveranciers te bevragen en doen we een nulmeting van het assortiment. Inmiddels zijn er referentiebezoeken afgelegd bij grote cateraars om te leren en inspiratie op te doen. Bij aanbestedingen zit een duurzaam en gezond assortiment reeds in het eisenpakket.

– De Griffier gaat op zeer korte termijn in gesprek met het Parlementair documentatiecentrum inzake parlement.com, samen met de Eerste Kamer en BZK, en komt hier in een brief op terug, zodat de Kamer hierop tijdig actie kan ondernemen.

De Kamer is op 16 oktober 2023 geïnformeerd over de uitkomst van de gesprekken tussen de Griffier en het Montesquieu Instituut. Tijdens de vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2024 is de motie van de leden Sneller en Rahimi aangenomen, waarin het Presidium wordt gevraagd om in overleg met de Eerste Kamer te komen tot structurele financiering van parlement.com (Kamerstuk 36 410 VII, nr. 61). Het Presidium neemt de uitwerking van deze motie ter hand.

Tenslotte

In deze brief heb ik in grote lijnen beschreven wat in het afgelopen half jaar is bereikt sinds de toezeggingen zijn gedaan tijdens de Raming. Ik wil de Kamerleden hartelijk danken voor het constructieve overleg. De prioriteiten en aandachtspunten voor de nieuwe periode laat ik graag over aan mijn opvolger die u hierover te woord zal staan tijdens de behandeling van de Raming voor het jaar 2025.

Mede namens het Presidium,
De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
Vera Bergkamp